

EDITORIAL

Evoluția relațiilor diplomatice în domeniul militar dintre SUA și UE în mandatul lui Donald Trump

Paul Emanuel ȚAP

Abstract: *This article aims to analyze the evolution of diplomatic relations between US and EU in the military and defence dimension after the beginning of the president Donald J. Trump term. In the last years the statements of the american president have begun to be increasingly contradictory and different from the EU's interests. He promoted a number of new guidelines that influenced american foreign policy and he said that the motto of the american foreign and domestic policy will be „America First”. The EU has begun to no longer see the US as an undeniable ally and has begun to promote a series of policies aimed at improving European cooperation in the military sector in order to become more independent and autonomous to the US in the military field. This study is based on the process tracing research methodology and this paper attempts to provide an answer to the research question: how the US-EU diplomatic relations evolved in the military dimension after the 2016 elections? This article focuses on the component of NATO and to the possibility of creating an European Common Army, this hypothesis has been influenced by the controversial statements and the new guidelines of the american foreign policy. So, the cooperation in the military field between US and EU in the last years can be described as a strained cooperation more than a friendly one.*

Keywords: *bilateral relations, diplomacy, military dimension, USA, EU.*

Introducere

Studiul relațiilor internaționale a fascinat, fascinează și cu siguranță va continua să fascineze publicul din întreaga lume, indiferent că ne referim la simple persoane pasionate de asemenea problematici sau la specialiștii din domeniu. Relațiile diplomatice au fost și continuă să fie studiate din toate perspectivele posibile pentru a se evidenția rolul și implicațiile acestora în ceea ce privește evoluțiile și gestionarea mediului de securitate global, indiferent de dimensiunea vizată¹. Există numeroase studii care se preocupă de studierea relațiilor diplomatice dintre diferite entități. Spre exemplu, unele accentuează cooperarea

¹ Paul Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009; Henry Kissinger, *Diplomacy*, Simon & Schuster, New York, 1994.

Uniunii Europene (UE) cu statele submediteraneene în ceea ce privește gestionarea acelor aspecte care atentează la securitatea multidimensională a acestora². Altele se axează pe problematica relațiilor dintre UE și statele de la periferia estică a continentului european³ sau pe studierea relațiilor bilaterale dintr-o organizație internațională de securitate care este formată din mai multe state membre și Rusia⁴.

Deși multe analize au investigat evoluțiile relațiilor diplomatice dintre SUA și UE, studiul de față dorește să completeze un gol în cadrul literaturii de specialitate. S-au realizat foarte puține studii despre modul în care au evoluat relațiile diplomatice dintre SUA și UE în ceea ce privește dimensiunea militară odată cu debutul mandatului prezidențial al lui Donald J. Trump. Acest articol își propune să răspundă următoarei întrebări de cercetare: cum au evoluat relațiile diplomatice dintre SUA și UE pe dimensiunea militară după alegerile din 2016?

Articolul este realizat prin utilizarea metodei de cercetare denumită *process tracing*, ce vizează nu doar oferirea unei perspective descriptive cu privire la un anumit eveniment, fapt sau acțiune, ci dorește să explice de ce și cum s-a ajuns la acel eveniment și care sunt evoluțiile potențiale ale acestuia.

Perioada de timp analizată în cadrul acestui studiu vizează intervalul temporal dintre debutul mandatului prezidențial al lui Trump (ianuarie 2017) și mai 2019. Datele utilizate sunt atât informații primare, precum site-uri de știri internaționale, documente emise de diferite instituții, declarații de presă ale diferiților oficiali și decidenți politici, cât și secundare, din literatura de specialitate.

În ceea ce privește selecția cazurilor, studiul se axează pe relațiile militare dintre SUA și UE, elementele specifice din cadrul acestora fiind evidențiate de relațiile din cadrul NATO, apariția unor organisme permanente de cooperare militară și de apărare la nivelul UE, precum PESCO sau o Armată Comună Europeană.

Relevanța subiectului este evidențiată atât de importanța globală a parteneriatului diplomatic bilateral dintre SUA și UE, care influențează mediul global de securitate în ansamblu, cât și de debutul mandatului prezidențial al lui Trump, care prin tendințele politice pe care le promovează pune sub semnul întrebării stabilitatea parteneriatului SUA-UE.

Articolul este structurat în patru secțiuni. Prima oferă o serie de definiții cu privire la ce înseamnă diplomația și relațiile diplomatice în ansamblu. De asemenea, se face o scurtă trecere în revistă a modului în

² Federica Bicchì, „The European Cooperation in the Southern Mediterranean: The Multilateralization of Bilateral Relations?”, *The Hague Journal of Diplomacy*, 2018, pp. 117-135.

³ Eske van Gils, „Differentiation through bargaining power in EU-Azerbaijan relations: Baku as a tough negotiator, East European Politics”, *East European Politics*, 2017, vol. 33, nr. 3, pp. 388-405.

⁴ Aurel Braun, *NATO-Russia Relations in the Twenty-First Century*, Routledge, New York, 2008, pp. 39-41.

care au evoluat relațiile dintre SUA și UE, fiind evidențiată dimensiunea care urmează să fie analizată în cadrul studiului.

A doua secțiune prezintă aspecte legate de selecția cazurilor, importanța relațiilor dintre un stat și o organizație internațională, metoda de analiză și tipul de date utilizate, iar a treia secțiune analizează modul în care au evoluat relațiile militare dintre SUA și UE odată cu debutul mandatului prezidențial al lui Trump, accentul punându-se pe componenta NATO și tensiunile SUA-UE.

Concluziile rezumă principalele rezultate și pune în discuție direcțiile ulterioare de cercetare.

Relațiile diplomatice

Conceptul de *diplomație* provine din francezescul *diploma*, care la rândul său își are originile în greaca veche, format din *diplo* („îndoit” sau „împăturit în două”) și sufixul *ma* („obiect”). În trecut, permisele de călătorie, dar și documentele prin care prinții acordau diferite favoruri erau caracterizate de utilizarea acestui concept. Ulterior, termenul a început să se extindă la toate documentele oficiale emise de cancelarii, dar și la acordurile dintre suverani. Diplomația a început să devină un echivalent al relațiilor interstatale. În Franța secolului al XVIII-lea, termenul *diplomate* desemna o persoană care era autorizată să negocieze în numele statului⁵.

Diplomația poate fi definită ca fiind „utilizarea inteligenței și a tactului care să conducă la concretizarea relațiilor dintre guvernele statelor independente, extinse ulterior spre reacțiile statelor vasale sau conducerea afacerilor dintre state prin utilizarea mijloacelor pașnice”⁶. Pentru Harold Nicolson, diplomat englez al secolului trecut, diplomația reprezintă „procesul și mașinăria prin care (...) se efectuează negocierile”⁷, iar pentru teoreticianul James Der Derian „diplomația devine o mediere între persoane, grupuri sau entități”⁸. Diplomația clasică „este practică de un personal calificat într-un sistem de norme, iar obiectivele majore țin de interesul național, de securitatea și stabilitatea unui stat, de întreținerea alianțelor existente, de crearea unora noi și de intrarea în parteneriate ce respectă suveranitatea și obiectivele de politică externă ale țării respective”⁹. Trebuie să evidențiem faptul că diplomația poate să fie bilaterală, multilaterală, publică sau de navetă, în funcție de interesele părților aflate în procesul de negociere.

⁵ „Diplomacy”, în *The New Encyclopaedia Britannica. Macropaedia – Knowledge in Depth*, vol. 17, pp. 331-340, apud Daniel Biro (coord.), *Relațiile internaționale contemporane. Teme centrale în politica mondială*, Polirom, Iași, 2013, p. 59.

⁶ Jeremy Black, *A History of Diplomacy*, Reaktion Books, Londra, 2010, p. 12.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Nicolae Melinescu, *Noțiuni introductive pentru studiul relațiilor internaționale*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2014, p. 179.

Diplomația bilaterală „descrie, în general, negocierile purtate între două guverne ale statelor suverane”¹⁰, dar și negocierile dintre un guvern și un actor non-statal. Diplomația multilaterală „reprezintă totalitatea mecanismelor de relaționare între entitățile Comunității Internaționale, negocierile fiind purtate între mai multe grupuri guvernamentale, care se realizează în cadrul unei Organizații Internaționale”¹¹. Diplomația publică „acționează pentru influențarea atitudinilor publice asupra formării și exercitării politicii externe. Ea urmărește interacțiunea dintre țări și cetățenii lor, schimbul de opinii și dezvoltarea multiculturalismului”¹². Diplomația de navetă sau, în limbaj anglo-saxon, *shuttle diplomacy*, are ca principal scop acela de a „favoriza crearea unui cadru propice pentru demararea negocierilor care să conducă la obținerea unui acord de încetare a focului. Diplomația de navetă implică un emisar care are ca principal scop acela de a media părțile aflate în conflict”¹³. Având în vedere cele prezentate mai sus, relațiile diplomatice pot fi explicate și ca „o serie de relații interumane care necesită mediere, iar mediatorii poartă numele de diplomați”¹⁴.

Relațiile diplomatice dintre state vizează în principal cele cinci dimensiuni ale securității, și anume „dimensiunea politică (stabilitatea organizațională, ordinea socială și securitatea politică), dimensiunea militară (capacitățile militare ofensive și defensive care să asigure securitatea internă și externă a statelor), dimensiunea economică (stabilitatea relațiilor comerciale globale și a piețelor), dimensiunea societală (securitatea culturii și a popoarelor din punct de vedere identitar și social) și dimensiunea mediului înconjurător (combaterea provocărilor la adresa securității mediului înconjurător)”¹⁵.

Putem menționa nenumărate exemple de relații diplomatice între statele suverane ale Comunității Internaționale care s-au concretizat de-a lungul timpului în funcție de natura și scopul pe care le-au avut, dar vom enumera doar o parte dintre acestea. Astfel, au existat relații diplomatice care vizau multiple dimensiuni și domenii de interes între SUA și „Israel, Arabia Saudită, Franța, Germania, Marea Britanie, Rusia, China, Africa de Sud, Brazilia”¹⁶ și multe altele. De asemenea, trebuie să menționăm și faptul că relațiile dintre statele membre ale unor Organizații Internaționale, cum ar fi ONU, ASEAN, BRICS, NATO, OPEC, G8, OSCE, FMI, OMC, G20 sau UE, au un rol esențial în ceea ce privește asigurarea securității și păcii internaționale, dar și progresul economic, tehnologic, militar, asigurarea respectării drepturilor și

¹⁰ Larry Winter Roeder, *Diplomacy, Funding and Animal Welfare*, Springer, Hamburg, 2011, p. xiii.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Nicolae Melinescu, *op. cit.*, p. 180.

¹³ Beyond Intractability, „Shuttle Diplomacy”, https://www.beyondintractability.org/essay/shuttle_diplomacy, accesat în data de 11.02.2019.

¹⁴ Paul Sharp, *Diplomatic Theory of International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009, p. 76.

¹⁵ Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap De Wilde, *Securitatea – Un nou cadru de analiză*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.

¹⁶ U.S. Department of State, „Diplomacy in action”, <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn>, accesat în data de 13.02.2019.

libertăților omului și protecția mediului, aceste aspecte neputând fi atinse fără o bună colaborare între membrii organizațiilor.

UE joacă un rol esențial în ceea ce privește „dezvoltarea relațiilor diplomatice internaționale, promovarea drepturilor omului, relațiile comerciale, dezvoltarea internațională și sprijinul umanitar, dar și cooperarea cu organizațiile multilaterale”¹⁷. Societatea europeană e guvernată de „pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați”¹⁸, iar particularitatea sa este evidențiată de complexitatea structurală a acesteia, care cuprinde atât „instituții și actori politici, cât și acorduri și procese decizionale pe care nu le regăsim la nivelul altor organizații internaționale”¹⁹.

Relațiile SUA-UE

Relațiile transatlantice (SUA-UE) pot fi împărțite în trei etape principale. Prima etapă este cuprinsă între sfârșitul anilor '40 și durează până spre sfârșitul Războiului Rece, a doua etapă este cuprinsă între perioada anilor 1989-2001, iar cea de-a treia este reprezentată de perioada post-septembrie 2001 până în contemporaneitate. După anul 1947, relațiile diplomatice dintre SUA și UE au fost caracterizate atât de implicarea și sprijinul pe care SUA le-au oferit statelor europene cu privire la ajutoarele financiare ce aveau să susțină reconstrucția post-conflictuală a Europei de Vest, cât și de consolidarea și instituționalizarea NATO, care avea să devină cea mai importantă organizație transatlantică de apărare colectivă și asistență mutuală pe plan militar²⁰.

Încheierea confruntărilor cu URSS a însemnat pentru SUA faptul că avea mai multă „libertate față de consolidarea aranjamentelor sale externe, și anume dezvoltarea din ce în ce mai puternică a relațiilor diplomatice cu UE. După 1991, UE apare ca o nouă forță internațională, care va reprezenta prima mare amenințare la adresa hegemoniei sistemice unipolare a SUA, iar acestea din urmă vor adopta o serie de măsuri bazate pe forță, pentru a-și consolida poziția de hegemon global, mai ales în ceea ce privește gestionarea crizelor post Războiul Rece”²¹. Astfel, SUA încep să se concentreze din ce în ce mai puternic pe consolidarea cooperării și a dezvoltării relațiilor diplomatice cu UE „din două considerente principale, și anume faptul că UE reprezenta singura contra-greutate economică și politică a SUA, evidențiindu-se astfel

¹⁷ European Union External Action, „The EU’s international roles”, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3637/eus-international-roles_en, accesat în data de 13.02.2019.

¹⁸ Neill Nugent, *Guvernământ și politică în Uniunea Europeană*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2013, p. 605.

¹⁹ *Ibidem*, p. 645.

²⁰ Günter Burghardt, „The European Union’s Transatlantic Relationship”, în *EU Diplomacy Papers*, 2006, pp. 1-25.

²¹ David M. Andrews (ed.), *The Atlantic Alliance Under Stress: US-European Relations After Iraq*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

titlul de potențial rival hegemonic, cel de-al doilea considerent fiind marcat de similaritatea valorilor și idealurilor promovate și urmărite de cele două entități politice”²².

În perioada post Războiul Rece, relațiile diplomatice dintre SUA și UE au fost caracterizate de gestionarea noilor riscuri, pericole, vulnerabilități și amenințări la adresa securității globale, materializate sub forma „terorismului internațional, proliferarea armamentului de distrugere în masă, gestionarea problemelor sociale, politice, economice sau militare materializate în interiorul așa-numitelor *state eșuate* sau a diferitelor conflictele regionale, lupta împotriva *rogue states*, promovarea drepturilor omului, dezvoltarea economică, măsurată prin intermediul globalizării, dezvoltarea sistemelor educaționale, protecția mediului, soluționarea sărăciei și inegalității sociale mondiale. Deși se observă cât se poate de clar o similaritate între valorile și idealurile promovate de SUA și UE, ideile SUA cu privire la gestionarea anumitor probleme de securitate globală au fost uneori contestate sau divergente față de cele promovate de UE”²³.

După anul 2001, relațiile diplomatice dintre SUA și UE au fost caracterizate de materializarea unei noi agende comune influențate de atentatele din septembrie 2001. Războiul împotriva terorii „inițiat și condus de SUA, care și-au mărit bugetul alocat apărării, a marcat o perioadă de unitate internațională axată pe Afganistan în ceea ce privește combaterea terorismului. Treptat, SUA au dezvoltat o abordare unilaterală a agendei, acest aspect cauzând materializarea unor tensiuni și divergențe de opinii în interiorul statelor aliate. Unele state din cadrul UE au început să promoveze politici de securitate internă și externă, dar și de combatere a terorismului, diferite, marcându-se distincția clară între *Războiul împotriva terorii* promovat de SUA vs *Lupta împotriva terorii* promovată de UE. Este de menționat faptul că UE reprezenta singura putere care să influențeze deciziile Washingtonului”²⁴.

În urma Summit-ului SUA-UE din iunie 2006 „s-au trasat liniile directoare care să ghideze viitorul relațiilor bilaterale dintre SUA și UE, evidențiindu-se patru aspecte generale, și anume cooperarea în domeniul politicii externe și gestionarea colectivă a problemelor din cadrul Orientului Mijlociu, confruntarea și rezolvarea colectivă a problemelor globale, securitatea energetică, respectiv problemele economice și comerciale. Astfel, utilizarea exclusivă a forței militare a reprezentat o confirmare a faptului că gestionarea

²² Nikos Kotzias, Petros Liacouras (ed.), *EU-US Relations: Repairing the Transatlantic Rift*, Palgrave MacMillan, New York, 2006.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Günter Burghardt, *op. cit.*

problemelor din Orientul Mijlociu (de exemplu, Liban, 2006) trebuie să combine atât elementele de forță militară americană, cât și componentele soft ale puterii UE”²⁵.

Astfel, SUA și UE împărtășesc „obiective similare cu privire la problemele globale, iar relațiile diplomatice dintre cele două continuă să fie cele mai puternice, comprehensive și importante strategic din lume, datorită cooperării lor la toate nivelurile și dimensiunile”²⁶, dar cu toate acestea „sunt din ce în ce mai incapabile să ajungă la un acord cu privire la modul în care trebuie gestionate problemele globale. UE promovează acorduri multilaterale, iar SUA încep din ce în ce mai mult să se opună acestora dacă nu se vor asigura interesele SUA în cadrul acordului final”²⁷.

Dimensiunea de analiză a studiului

Relațiile diplomatice dintre SUA și UE au fost prezentate în cadrul literaturii de specialitate din perspectiva analizării multiplelor dimensiuni care conferă coerență relațiilor bilaterale dintre acestea. Literatura de specialitate s-a preocupat de analizarea dimensiunilor economice, politice, sociale, militare, de mediu, dar și de cooperarea dintre SUA și UE în ceea ce privește atingerea idealurilor de securitate internă și externă a statelor.

În cadrul analizei ne vom axa pe relațiile diplomatice dintre SUA și UE în perioada de după alegerile din 2016, care coincide cu debutul mandatului prezidențial al lui Trump, rezumându-ne la o singură dimensiune. Vom analiza modul în care au evoluat relațiile diplomatice dintre cele două blocuri politico-militare, axându-ne pe dimensiunea militară și de apărare a acestora, evidențiind cooperarea militară din interiorul NATO, dar și posibilitatea cristalizării unor organisme de securitate proprii la nivelul UE, prin care să se demonstreze o oarecare autonomie și lipsa de dependență a continentului european în materie de apărare față de SUA. Interesul pentru analizarea relațiilor diplomatice dintre SUA și UE din perspectiva dimensiunii militare este marcat de faptul că cele două entități politice reprezintă la nivel global două forțe care, în urma acordurilor și tratatelor multilaterale asumate bilateral, dețin capacitatea de a influența asigurarea păcii și securității internaționale la toate nivelurile, în ciuda anumitor controverse și divergențe de opinii dintre acestea.

Metodologia cercetării

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ Günter Burghardt, *op. cit.*

²⁷ Thomas S. Mowle, *Allies at Odds? The United States and the European Union*, Palgrave Macmillan, New York, 2004, pp. 147-169.

Această secțiune explică de ce am ales să analizăm relațiile diplomatice dintre SUA și UE din perioada post-2016, de ce sunt atât de importante la nivelul Comunității Internaționale și care este importanța consolidării relațiilor dintre un stat și o organizație internațională, urmând o descriere a metodei de analiză utilizată în cadrul studiului, respectiv tipul, sursa și mijloacele de colectare a datelor care vor sta la baza analizei noastre.

Selecția cazurilor

Acest studiu analizează relațiile diplomatice dintre SUA și UE în perioada de după debutul mandatului prezidențial al lui Trump. Parteneriatul SUA-UE este foarte important la nivelul Sistemului Internațional, deoarece SUA și UE, ca entități individuale, joacă un rol extrem de important în asigurarea securității internaționale. Chiar dacă odată cu debutul mandatului prezidențial al președintelui Trump au început să se materializeze din ce în ce mai puternic o serie de tensiuni și divergențe între cele două entități, parteneriatul SUA-UE continuă să reprezinte „o ancoră a ordinii economice, politice și de securitate mondială”²⁸.

Am decis să analizăm relațiile diplomatice dintre SUA și UE în perioada de după alegerile din 2016 deoarece aceasta este una a controverselor. Alegerea președintelui Trump a însemnat debutul unor serii de divergențe de opinii în ceea ce privește adoptarea și implementarea anumitor politici care să vizeze gestionarea și rezolvarea problemelor globale legate de dimensiunile economice, politice, militare, societale sau de mediu.

Relațiile dintre un stat și o organizație internațională

Relațiile diplomatice dintre un stat și o organizație internațională sunt foarte importante deoarece una dintre principalele forme „de organizare a relațiilor internaționale poate fi reprezentată de instituțiile și organizațiile internaționale, indiferent dacă acestea sunt comerciale, diplomatice, de securitate sau multilaterale”²⁹.

NATO, de exemplu, joacă un rol major în ceea ce privește „gestionarea crizelor internaționale, menținerea păcii, relațiile cu Rusia, consolidarea relațiilor transatlantice, susținerea contribuțiilor naționale la structura totală a capacităților convenționale, ofensive și defensive la nivelul statelor membre NATO, în perioade de crize sau războaie, susținând totodată realizarea obiectivelor de securitate și pace

²⁸ Chatham House – The Royal Institute of International Affairs, Patricia Lewis, Jacob Parakilas, Marianne Schneider-Petsinger, Christopher Smart, Jeffrey Rathke, Donatienne Ruy, „The Future of the United States and Europe: An Irreplaceable Partnership”, aprilie 2018, pp. 1-51, <https://www.chathamhouse.org/publication/future-united-states-and-europe-irreplaceable-partnership>, accesat în data de 25.03.2019.

²⁹ Clive Archer, *International Organizations*, Routledge, Londra, 2001.

internațională”³⁰. În plus, NATO și ONU joacă un rol crucial în ceea ce privește organizarea și demararea operațiunilor de menținere sau impunere a păcii, care reprezintă o serie de „misiuni bazate pe intervenții militare în cadrul unor anumite state, cu scopul explicit de a menține și restabili pacea și securitatea internațională, regională sau locală prin încheierea unui conflict violent din acel stat”³¹.

Din cele expuse mai sus se poate observa importanța pe care organizațiile internaționale o au la nivel internațional. Astfel, structura, rolul și implicațiile pe care Uniunea Europeană le are la nivelul Comunității Internaționale fac din această organizație un actor internațional responsabil, cu care se pot concretiza o serie de parteneriate și relații diplomatice care să contribuie la dinamica politicilor internaționale care vizează promovarea principiilor democratice și ale statului de drept.

Metoda de analiză utilizată

Științele politice se află într-o perioadă de inovare majoră în ceea ce privește „refacerea și îmbunătățirea instrumentelor de analiză calitativă și în special a acelor instrumente de inferență cauzală care au reprezentat motivația principală dezvoltării *process tracing* sau a metodei de urmărire a unui proces”³². Metoda de urmărire a unui proces (*process tracing*) reprezintă „un instrument fundamental al analizei calitative, prin intermediul căruia se poate realiza un proces de cercetare calitativă, dar și cantitativă. Acesta poate fi definit ca o inovație majoră din cadrul științelor politice care să asigure înlăturarea scepticismului cu privire la calitatea pe care o are o anumită analiză”³³.

Alte definiții din cadrul literaturii de specialitate explică metoda de urmărire a unui proces ca fiind „o metodă de cercetare care este utilizată cu scopul de a urmări mecanismele cauzale, utilizând o analiză empirică detaliată, în cadrul unui studiu de caz, care să reliefeze modul în care se desfășoară un proces cauzal”³⁴.

Urmărirea proceselor implică „analizarea aprofundată a unui singur caz, spre exemplu, o intervenție, un proiect, o țară, o organizație, un individ sau relațiile dintre anumite entități. *Process tracing*-ul trebuie să includă efectul supus investigării, cauza ipotetică și procesele, respectiv evenimentele ce se leagă de ipoteză

³⁰ Henning A. Frantzen, *NATO and Peace Support Operations 1991-1999: Policies and doctrines*, Frank Cass, Londra, 2005, pp. 61-62.

³¹ Katharina P. Coleman, *International Organisations and Peace Enforcement: The Politics of International Legitimacy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.

³² Andrew Bennett, Jeffrey T. Checkel (ed.), *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, pp. 1-39.

³³ David Collier, „Understanding Process Tracing”, *Political Science and Politics*, vol. 44, nr. 4, 2011, pp. 823-830.

³⁴ Derek Beach, „Process-Tracing Methods in Social Science”, în *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, ianuarie 2017, pp. 1-28, <http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-176?print=pdf>, accesat în data de 28.03.2019.

și efectul urmărit. Efectul supus investigării ar putea fi un rezultat sau un impact, cauza ipotetică, o interacțiune sau o intervenție, iar procesele și evenimentele sunt cele care leagă ipoteza și efectele”³⁵.

Astfel, metoda de analiză *process tracing* sau cea a urmăririi proceselor reprezintă una dintre „cele mai valoroase instrumente metodologice din cadrul științelor sociale”³⁶.

Tipul de date utilizate

Datele și informațiile pe care le vom analiza în cadrul studiului nostru vor fi atât date primare, neprelucrate (discursuri, știri neprelucrate, documente oficiale), cât și date secundare (articole, studii, cărți). În principal acestea vor fi preluate din surse online, respectiv anumite site-uri de știri internaționale sau site-urile instituțiilor oficiale, precum cele ale UE, ale Parlamentului European, ale Departamentului de Stat al SUA etc.

Datele și informațiile vor fi culese și analizate progresiv, în conformitate cu evenimentele care au loc la ora actuală, analizând și anumite informații de la începutul mandatului Trump și noile reorientări ale politicilor SUA-UE.

Datele pe care le-am utilizat în cadrul secțiunii a treia au fost colectate din surse online, respectiv anumite site-uri de știri internaționale, centre de analiză a relațiilor internaționale și politică externă, respectiv anumite site-uri oficiale ale unor diferite instituții. Site-urile pe care le-am utilizat sunt: *The Globalist*, *Carnegie Europe*, *Express*, *Euractiv*, *Defense One*, *Politico*, *ABC News*, *USA Today*, *Foreign Policy*, *AA (Anadolu Agency)*, *BBC News*, *Forbes*, *Newsweek*, *Quartz*, *Bloomberg*, *US Department of Defense*, *E-International Relations*, *NATO*, *Center for European Reform*, *Council of Foreign Relations*. Datele pe care le-am colectat și pe care le-am utilizat în cadrul acestei secțiuni au fost colectate din intervalul de timp cuprins între iulie 2016 și aprilie 2019.

Dimensiunea militară a relațiilor diplomatice SUA-UE (2016-2019)

În cadrul acestei secțiuni ne vom axa pe analizarea relațiilor SUA-UE în domeniul cooperării militare. Odată cu debutul mandatului președintelui Trump, relațiile bilaterale SUA-UE au început să devină din ce în ce mai instabile, ambele entități începând să promoveze o serie de planuri și politici prin care parteneriatul istoric pare să se dezintegreze. UE manifestă tendințe din ce în ce mai unitare și autonome față de politicile

³⁵ Centre for Development Impact, „Applying Process Tracing in Five Steps”, aprilie 2015, pp. 1-8, https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/5997/CDIPPracticePaper_10_Annex.pdf?sequence=2, accesat în data de 28.03.2019.

³⁶ Derek Beach, *op.cit.*

SUA, iar politica externă promovată de administrația prezidențială americană tinde să se îndrepte mai mult spre consolidarea anumitor relații bilaterale decât pe abordarea și rezolvarea multilaterală a problemelor globale. Acest parteneriat bilateral caracterizat prin distanțarea dintre cei doi parteneri începe să se resimtă pe planul cooperării militare, care se realizează în mare parte prin intermediul NATO. Politica externă promovată de Trump a ridicat o serie de semne de întrebare cu privire la angajamentul SUA în cadrul acesteia, dar și materializarea unor îngrijorări din partea UE cu privire la sprijinul militar pe care SUA l-ar oferi în cazul în care UE s-ar confrunta cu o serie de pericole de securitate.

Analiza va reliefa direcțiile discursurilor oficialilor SUA-UE din perioada iulie 2016 – martie 2019, respectiv felul în care au fost influențate relațiile militare dintre cele două entități. În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate și analizate acele aspecte care vizează cooperarea statelor din cadrul NATO, percepțiile președintelui Trump cu privire la această organizație, respectiv inițiativele europene de a crea și dezvolta o serie de organisme internaționale care să aibă ca principal scop acela de a concretiza o serie de relații militare și de apărare care să ofere UE o anumită autonomie față de SUA în domeniul militar.

Președintele Trump a folosit un discurs anti-NATO în campania prezidențială, iar deciziile și direcțiile de politică externă pe care administrația acestuia le promovează în domeniul cooperării militare pot fi interpretate drept o dorință a acestuia de implementare a promisiunilor făcute electoratului de a retrage SUA din NATO.

Componenta NATO

În pofida anumitor divergențe, NATO și UE împărtășesc interese strategice comune și se confruntă cu provocări similare. În iulie 2016, în cadrul summit-ului NATO de la Varșovia, s-a „susținut ideea cooperării celor două entități în ceea ce privește combaterea diferitelor amenințări. În anul 2017 încep să se contureze noi domenii de cooperare, iar în iulie 2018 cele două declară faptul că se concentrează asupra progresului rapid în domeniul mobilității militare, combaterea terorismului, combaterea amenințărilor nucleare, recunoscându-se faptul că dezvoltarea capacităților europene sunt esențiale în ceea ce privește eforturile comune de a face spațiul euro-atlantic mai sigur, UE fiind cel mai important aliat al NATO”³⁷. La sfârșitul anului 2016, secretarul general al NATO a afirmat că „securitatea Europei și a Americii de Nord este interconectată, iar un NATO mai puternic este bun pentru UE și o UE mai puternică este bună pentru

³⁷ NATO, „Relations with the European Union”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm?, accesat în data de 28.04.2019.

NATO”³⁸, întărirea cooperării militare la nivelul statelor membre UE și chiar crearea unui organism individual și complementar de securitate fiind privite pozitiv de către SUA, respectiv NATO, în această primă instanță.

Alegerea lui Trump a marcat „creșterea tensiunilor asupra NATO, fiind abordată în special chestiunea creșterii cheltuielilor în domeniul apărării la nivelul statelor membre. SUA au criticat nivelul scăzut al cheltuielilor UE în domeniul apărării, insistând ca aliații NATO să-și respecte angajamentul de a investi 2% din PIB în domeniul apărării până în 2024”³⁹. UE se opune din anumite puncte de vedere „insistențelor și politicilor SUA privind gestionarea securității și cooperarea în cadrul NATO, abordarea UE față de securitate fiind una multidimensională, bazată mai mult pe furnizarea de resurse pentru ajutorare și dezvoltare”⁴⁰ decât pe o politică de forță și descurajare.

În ultima perioadă s-au materializat o serie de divergențe în cadrul relațiilor militare SUA-UE, evidențiate în interiorul NATO, care au survenit odată cu debutul mandatului Trump. Majoritatea divergențelor de opinii sunt legate de „economia de apărare a NATO. SUA acordă o importanță mult mai mare în ceea ce privește bugetul de apărare decât aliații europeni. În 2016, SUA a avut un buget de 679,453 de miliarde de dolari, iar UE, un buget de doar 238,844 de miliarde. Statele europene au promis că își vor mări cheltuielile de apărare pentru a atinge obiectivul critic de 2% al NATO până în 2024, deoarece în anul 2016 68% dintre cheltuielile militare erau suportate de SUA, în același an observându-se o creștere de 3,8% a cheltuielilor de apărare la nivelul UE”⁴¹.

Discursul președintelui Trump cu privire la cooperarea militară cu UE

În pofida faptului că SUA au adoptat o serie de politici contrare UE, precum „retragerea dintr-un număr din ce în ce mai mare de organisme și acorduri care a ridicat o serie de semne de întrebare cu privire la angajarea și respectarea din partea SUA a principiilor multilateralismului”⁴², administrația Trump a declarat: „cooperarea militară și de apărare este una puternică, încă din anul 2011, semnându-se un acord-cadru privind

³⁸ E-International Relations, Luigi Lonardo, „EU-NATO Relations in the Era of Trump and of the European Defence Union”, februarie 2017, <https://www.e-ir.info/2017/02/17/eu-nato-relations-in-the-era-of-trump-and-of-the-european-defence-union>, accesat în data de 28.04.2019.

³⁹ European Parliament – Think Tank, „State of EU-US relations”, septembrie 2018, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/625167/EPRS_ATA\(2018\)625167_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/625167/EPRS_ATA(2018)625167_EN.pdf), accesat în data de 28.04.2019.

⁴⁰ European Parliament – Think Tank, art. cit.

⁴¹ Anadolu Agency, „US-Europe defense relations under Trump”, <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-europe-defense-relations-under-trump/776982>, accesat în data de 28.04.2019.

⁴² European Parliament – Think Tank, art. cit.

participarea SUA la operațiunile UE de gestionare a crizelor, securitatea reprezentând una dintre principalele preocupări ale administrației Trump”⁴³.

În decembrie 2016, secretarul de stat John Kerry și Federica Mogherini, reprezentantul PESC, au semnat „un tratat de asistență logistică militară a UE, care să susțină cooperarea militară dintre cele două părți semnatare în orice situație, de la operațiuni de menținere a păcii și asistență umanitară la operațiuni de luptă majoră”⁴⁴. Conform Departamentului Apărării SUA, „acordul de achiziție dintre SUA și UE promovează securitatea în întreaga lume, iar acordul va contribui la consolidarea parteneriatului strategic dintre SUA și UE”⁴⁵.

Cu toate acestea, se observă o schimbare a discursului președintelui Trump cu privire la cooperarea militară și de securitate. La începutul mandatului el afirma că „vom revitaliza vechile alianțe și vom forma o uniune între statele lumii civilizate care să lupte împotriva terorismului islamist radical pentru a-l eradica”⁴⁶, iar în aprilie 2019 susținea că „alianțele au slăbit SUA. Alianții au luat mai mult decât au dat și au cheltuit mult mai puțin în apărarea lor față de SUA, acest aspect fiind incorect față de SUA și de contribuabilii americani”⁴⁷.

Oficialii administrației Trump susțin ideea conform căreia „unele dintre principiile care au guvernat relațiile internaționale în ultimii 70 de ani sunt încă valabile, dar altele trebuie eliminate, observându-se o înclinare din ce în ce mai puternică a SUA față de consolidarea relațiilor bilaterale, în detrimentul abordării multilaterale a problemelor”⁴⁸, această atitudine ridicând o serie de semne de întrebare din partea UE cu privire la respectarea angajamentelor asumate de SUA față de UE.

În ceea ce privește discursul președintelui Trump cu privire la cooperarea militară dintre SUA și UE, acesta a avut un singur element constant, și anume afirmarea în repetate rânduri a faptului că statele membre ale NATO trebuie să-și respecte angajamentul asumat de a contribui cu 2% din PIB pentru apărare. În mai 2017, în cadrul discuțiilor de la Bruxelles, Trump a cerut ca „statele membre NATO să-și plătească datoria militară, invocând lupta împotriva terorismului, însă nefăcând referire la Articolul 5 al cartei NATO, stârnind un șir de controverse în rândul europenilor, deoarece acel articol reprezintă esența și piatra de temelie a

⁴³ E-International Relations, art. cit.

⁴⁴ U.S. Department of Defence, „EU Agreement Enhances Military Logistical Efforts”, decembrie 2016, <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1022514/us-eu-agreement-enhances-military-logistical-efforts>, accesat în data de 28.04.2019.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Center For European Reform, „Trump’s Foreign Policy: Two Years of Living Dangerously”, 25 ianuarie 2019, <https://www.cer.eu/publications/archive/bulletin-article/2019/trumps-foreign-policy-two-years-living-dangerously>, accesat în data de 28.04.2019.

⁴⁸ *Ibidem*.

organizației care asigură apărarea colectivă a membrilor. Unele state, precum Germania, au reacționat ofensiv la afirmațiile lui Trump, susținând că și ajutorul pentru dezvoltare pe care îl furnizează contribuie la securitatea internațională”⁴⁹.

Astfel, dacă la începutul mandatului prezidențial, chiar dacă pentru o scurtă perioadă de timp, discursul președintelui Donald Trump a fost unul favorabil revitalizării vechilor alianțe, având și o atitudine pozitivă față de dezvoltarea unor organisme militare autonome față de NATO la nivelul UE, treptat, discursul acestuia a devenit din ce în ce mai ofensiv, făcând aproape de fiecare dată referire la argumentul conform căruia statele membre NATO trebuie să-și respecte obligațiile financiare, invocând în repetate rânduri faptul că NATO, ca alianță de apărare colectivă, nu mai aduce foarte multe beneficii SUA, acesta evidențiind faptul că, pe viitor SUA, ar putea părăsi NATO.

Discursurile și politicile oficialilor europeni privind dimensiunea militară a UE

Politica externă americană, *America First*, a stimulat materializarea unui sentiment de „singurătate” a UE, motivat de faptul că cel mai important aliat al acesteia, SUA, promovează o serie de direcții din ce în ce mai diferite față de percepțiile UE. Astfel, UE „a decis să-și ia destinul în propriile mâini și să promoveze o cooperare multilaterală în domeniul apărării. Scopul principal al noilor decizii politice este acela de a se promova ideea unei Europe independente față de SUA, în materie de apărare și securitate”⁵⁰, fără să se atenteze la rolul pe care îl are NATO.

Recent, Trump l-a anunțat pe președintele francez Emmanuel Macron că va retrage trupele americane din Siria, aceasta reprezentând o lovitură grea pentru UE în ansamblu, deoarece ar alimenta curentele populiste cu privire la emigranții din UE, crescând influența Rusiei în zona Siriei. Președintele francez a declarat faptul că „liderii europeni nu se mai pot baza pe SUA”⁵¹, deoarece, în pofida faptului că a invocat Articolul 5 al Cartei NATO, Trump ar putea încălca orice angajament pentru a-și atinge propriile interese. Bruno Tertrais, directorul adjunct al Fundației Centrale pentru Cercetare Strategică de la Paris, a declarat că

⁴⁹ *BBC News*, „Donald Trump tells NATO allies to pay up at Brussels talks”, mai 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-40037776>, accesat în data de 28.04.2019.

⁵⁰ *Politico*, „Trump is getting the European army he wanted”, noiembrie 2018, <https://www.politico.eu/article/europe-army-angela-merkel-emmanuel-macron-donald-trump-getting-what-he-wanted>, accesat în data de 28.04.2019.

⁵¹ *Bloomberg*, „The Moment Macron Gave Up on Trump”, februarie 2019, <https://www.bloomberg.com/news/features/2019-02-13/the-moment-emmanuel-macron-gave-up-on-donald-trump>, accesat în data de 29.04.2019.

„atitudinea și afirmațiile lui Trump afectează credibilitatea NATO ca instrument de descurajare și de apărare”⁵².

Amenințările contemporane, politica externă a președintelui Trump, declarațiile controversate ale acestuia, care contestă anumite principii de bază care au fundamentat relațiile SUA-UE în ultimele decenii și care tratează NATO ca fiind „o alianță învechită, evidențiindu-se dezaprobarea clară față de Articolul 5 al Cartei”⁵³, au încurajat statele europene să creeze Structura Permanentă de Cooperare Europeană (PESCO).

Discrepanța majoră dintre SUA și UE în ceea ce privește capabilitățile militare și cheltuielile privind apărarea, dublate de „amenințarea terorismului internațional, războaiele civile de la periferia Europei, criza migranților, o Rusie din ce în ce mai agresivă”⁵⁴ și o „atitudine din ce în ce mai ambiguă a SUA cu privire la implicarea în activitățile de eradicare a amenințărilor privind securitatea și cele militare de pe continentul european”⁵⁵ au încurajat ideea realizării unei cooperări militare și de apărare la nivelul statelor europene.

Ideea creării unei Armate Comune Europene a fost și este din ce în ce mai puternic susținută de politicienii și oficialii responsabili de guvernarea UE, reliefându-se ideea că supraviețuirea blocului depinde de cooperarea militară între statele europene. Membrul german al Parlamentului European, Michael Gahler, a afirmat că „numai împreună suntem puternici”⁵⁶. Această idee a fost puternic susținută și de alți lideri ai UE, precum, Viktor Orbán și Jean-Claude Juncker, care a afirmat în decembrie 2016 că „este necesară crearea unei Armate Comune Europene, pentru a se întări cooperarea la nivelul UE”⁵⁷, accentuând totodată ideea că „doar puterea soft nu este suficient de puternică într-o lume din ce în ce mai militarizată”⁵⁸. Prin promovarea și implementarea principiilor care să conducă la cristalizarea unei Armate Comune Europene, s-ar stimula totodată o serie de proiecte de cercetare „industriale în domeniul apărării, reducându-se astfel dependența față de Washington în domeniul tehnologic și militar”⁵⁹.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ Quartz, „Catalyzed by Trump and Brexit, the EU’s 23-army defense pact is unlikely to enhance security”, noiembrie 2017, <https://qz.com/1128999/eu-army-the-brexit-and-trump-effect-and-what-it-means-for-european-security>, accesat în data de 29.04.2019.

⁵⁴ *The Globalist*, „EU Defense Cooperation: Threat or Benefit for NATO?”, <https://www.theglobalist.com/defense-cooperation-european-union-britain-nato-transatlantic>, accesat în data de 29.04.2019.

⁵⁵ *Carnegie Europe*, „The Renationalization of European Defense Cooperation”, martie 2016, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63086>, accesat în data de 29.04.2019.

⁵⁶ *Politico*, „EU, founded as project of peace, plans military future”, aprilie 2019, <https://www.politico.eu/article/eu-founded-as-project-of-peace-debates-a-militarized-future-nato-european-defense-fund-russia>, accesat în data de 29.04.2019.

⁵⁷ *Express*, „Jean-Claude Juncker hints at EU army as bloc's defence riddled with flaws”, decembrie 2016, <https://www.express.co.uk/news/world/744255/Brexit-European-Union-Jean-Claude-Juncker-EU-army-defence-Ukip-Brussels>, accesat în data de 29.04.2019.

⁵⁸ *Politico*, art. cit.

⁵⁹ *Ibidem*.

Ideile care stau la baza consolidării cooperării între statele europene în domeniul apărării sunt fundamentate pe propunerile franco-germane, subliniate în principal de fostul ministru francez al Apărării, Jean-Yves Le Drian, și de cel al Germaniei, Ursula von der Leyen, care promovează materializarea unei „Uniuni Europene de Apărare, constituită dintr-un grup de bază, dar care să fie deschisă tuturor membrilor UE... un Schengen de apărare”⁶⁰.

Cu toate că în cadrul UE există și păreri contrare creării PESCO, în urma summit-ului de la Bratislava din 2016, întâlnire la care Marea Britanie nu a participat, „ideile franco-germane au fost apreciate de majoritatea statelor participante, iar posibilitatea ieșirii Marii Britanii din UE ar putea fi benefică pentru blocul european, în ideea în care un obstacol în calea creării Armatei Comune Europene ar fi eliminat, iar Agenția Europeană de Securitate (EDA) ar beneficia de o creștere bugetară în domeniul PSAC”⁶¹.

Dialogul despre crearea unui Armate Comune Europene

Inițial, administrația americană a privit cu simpatie inițiativele de dezvoltare a cooperării statelor europene în domeniul apărării, dar, odată cu materializarea practică a principiilor care fundamentează apariția organismelor europene de apărare, SUA au început să devină din ce în ce mai ostile față de acestea. Ambasadorul SUA de la NATO a declarat: „SUA nu dorește ca PESCO să devină un vehicul protecționist pentru UE. Vom urmări cu atenție dacă acest lucru se întâmplă, iar dacă așa ceva se va materializa, s-ar putea să se destrame alianța de securitate pe care o avem”⁶². Unii politicieni se tem că NATO și PESCO ar putea deveni concurenți pentru investițiile și cheltuielile din domeniul apărării, iar unii oficiali americani au declarat că „SUA susține PESCO atât timp cât este complementară și nu distrage atenția față de activitățile și cerințele NATO”⁶³, deși UE recunoaște că NATO este piatra de temelie a apărării colective. În pofida părerilor, majoritar negative, venite din partea SUA, fostul subsecretar de stat și ambasador la NATO, Nicholas Burns, a afirmat că „este o greșeală ca SUA să privească cu ostilitate PESCO, deoarece această inițiativă ar putea întări cooperarea UE-SUA”⁶⁴.

În noiembrie 2018, miniștrii de Externe și de Apărare ai UE „au căzut de acord cu privire la dezvoltarea unor noi proiecte militare în cadrul PESCO, care să dezvolte noi sisteme de arme și să contribuie

⁶⁰ *The Globalist*, „EU Defense Cooperation: Threat or Benefit for NATO”, octombrie 2016, <https://www.theglobalist.com/defense-cooperation-european-union-britain-nato-transatlantic>, accesat în data de 29.04.2019.

⁶¹ *The Globalist*, art. cit.

⁶² *Defense One*, „The US Should Embrace the EU’s New Defense-Cooperation Plan”, mai 2018, <https://www.defenseone.com/ideas/2018/05/us-should-embrace-eus-new-defense-cooperation-plan/148158>, accesat în data de 29.04.2019.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*.

la crearea unui centru de formare pentru agenți secreți, iar Washingtonul a solicitat ca și companiile americane să aibă șansa de a se alătura noilor proiecte ale UE”⁶⁵. Scopul proiectelor este acela de a face UE mai independentă față de SUA în ceea ce privește dimensiunea militară.

În mai 2018, Înalțul Reprezentant al PESC, Federica Mogherini, a afirmat în timpul unei întâlniri de la Bruxelles că „este o zi istorică pentru apărarea europeană. Pe lângă independența în domeniul apărării, scopul PESCO este și acela de a îmbunătăți competitivitatea în industria de apărare a continentului”⁶⁶, iar prin semnarea Tratatului de la Aachen din 22 ianuarie 2019, „Franța și Germania, în urma unui angajament de apărare reciprocă, contribuie și la crearea unei Armate Comune Europene, motivată în principal de faptul că SUA începe să slăbească relațiile NATO-UE, manifestând o serie de tendințe izolaționiste”⁶⁷.

Președintele Donald Trump a criticat în nenumărate rânduri inițiativele europene de creare a unor structuri militare de cooperare permanente, considerându-le ofensatoare față de SUA. Acesta l-a criticat pe președintele francez Emmanuel Macron cu privire la faptul că promovează o apărare europeană bazată pe impulsul Germaniei, „un stat care a fost responsabil de izbucnirea celor două Războaie Mondiale”⁶⁸. În schimb, cancelarul Germaniei, Angela Merkel, îl sprijină pe președintele francez, susținând că „evoluțiile din ultimii ani au contribuit la crearea unei adevărate armate europene, care să funcționeze în paralel, dar în același timp complementar cu NATO și care să se afle sub autoritatea Consiliului European de Securitate”⁶⁹. Tot pentru a susține ideea creării unei Armate Comune Europene, Angela Merkel a afirmat că „vremurile în care puteam conta pe deplin pe ceilalți sunt depășite, iar noi trebuie să ne luăm destinul în propriile mâini, prin asumarea unei cooperări unitare mai mari în domeniul apărării”⁷⁰. Pentru a-și exprima dezaprobarea și îngrijorarea față de inițiativele europene, Trump a afirmat că „toate programele UE trebuie să fie în strânsă coordonare cu NATO”⁷¹, evidențiind totodată că „UE ar trebui în primul rând să-și respecte angajamentele față de NATO și abia apoi să se preocupe de altfel de proiecte de cooperare în domeniul apărării”⁷².

⁶⁵ Euractiv, *EU greenlights new wave of military projects, secret agents training*, noiembrie 2018, <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/eu-greenlights-new-wave-of-military-projects-secret-agents-training/>, accesat în data de 29.04.2019.

⁶⁶ Politico, *UK and US will be allowed to join some EU military projects*, aprilie 2019, <https://www.politico.eu/article/pesco-military-uk-and-us-will-be-allowed-to-join-some-eu-military-projects/>, accesat în data de 29.04.2019.

⁶⁷ Center For European Reform, art. cit.

⁶⁸ Euractiv, *Trump tweet-straftes Macron as Europe moves on defence without US*, noiembrie 2018, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/trump-tweet-straftes-macron-as-europe-moves-on-defence-without-us/>, accesat în data de 29.04.2019.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Express, *Merkel calls for EU army to defend Europe as relations with UK and USA weaken*, august 2017, <https://www.express.co.uk/news/world/753750/Angela-Merkel-Germany-EU-army-Trump-Brexit>, accesat în data de 29.04.2019.

⁷¹ Politico, *EU, founded as project of peace, plans military future*, op.cit.

⁷² *Ibidem*.

Discuție

Dimensiunea militară a relațiilor diplomatice SUA-UE în perioada ianuarie 2016 – aprilie 2019 este caracterizată de o serie de controverse și divergențe de opinii cu privire la modul în care ar trebui gestionate problemele de securitate militară și apărare dintre cele două entități politice. Dacă la începutul mandatului prezidențial Trump a susținut revitalizarea organizațiilor și parteneriatelor istorice SUA-UE, în momentul de față, discursul președintelui american promovează tot mai mult ideea că SUA ar trebui să renunțe la NATO, din cauza faptului că celelalte state membre nu își respectă angajamentele asumate, în special cele financiare, dar și din cauza faptului că alianțele de acest gen slăbesc adevăratul potențial al SUA.

Discursul și politicile eurosceptice și anti-NATO promovate din ce în ce mai puternic de administrația americană au creat un cadru favorabil demarării unor discuții la nivelul oficialilor și guvernanților europeni cu privire la ideea că UE trebuie să devină un actor din ce în ce mai responsabil, unitar și autonom față de SUA în ceea ce privește dimensiunea militară.

Inițiativele europene de constituire a unor organisme de cooperare și acțiune comună independente de SUA sunt privite cu ostilitate de președintele american, care, în pofida declarațiilor controversate din ultima perioadă, a susținut că europenii se pot baza pe sprijinul SUA. UE reprezintă la ora actuală cel mai important actor global în ceea ce privește furnizarea puterii soft, însă SUA au un avantaj incontestabil, pe care îl promovează la nivelul Comunității Internaționale într-o manieră aproape hegemonică, și anume puterea hard. Supremația militară a SUA este evidentă, iar lipsa de susținere pe care o conferă europenilor cu privire la crearea unei Armate Comune Europene rezidă, pe de o parte, din tema de a nu pierde acest avantaj militar, dorind să controleze inițiativele militare și de apărare ale UE prin intermediul NATO și, pe de altă parte, din pricina faptului că dezvoltarea unei industrii europene în domeniul militar ar putea submina rolul pe care industria militară americană îl are în Europa, acest aspect nefiind unul benefic pentru economia americană.

În plus, tensiunile și lipsa de sincronizare a percepțiilor SUA și UE cu privire la cooperarea militară sunt susținute de diferențele de percepții ale modului în care trebuie asigurată securitatea și apărarea entităților politico-militare implicate în procesul de relaționare. SUA promovează o politică de putere susținută de potențialul militar pe care îl posedă și consideră că securitatea și apărarea statală trebuie asigurate prin forță. UE, în schimb, promovează ideea că securitatea poate să fie asigurată și din perspectiva furnizării diferitelor ajutoare care să susțină dezvoltarea anumitor state sau grupuri minoritare, evitându-se astfel uzul de forță militară și promovând o atitudine diplomatică menită să gestioneze vulnerabilitățile privind

securitatea. Astfel, diferențele de perspectivă dintre cele două entități politico-militare au dus la degradarea relațiilor militare dintre SUA și UE.

Concluzii

Acest articol a dorit să răspundă următoarei întrebări: cum au evoluat relațiile diplomatice SUA-UE pe dimensiunea militară după alegerile din 2016? Relațiile diplomatice dintre SUA și UE, două dintre cele mai puternice și influente blocuri politico-militare la nivel global, implică toate dimensiunile care s-ar putea regăsi în cadrul raporturilor diplomatice. Analiza a prezentat o serie de elemente care au oferit un punct de vedere legat de evoluțiile parteneriatului SUA-UE în dimensiunea militară și de apărare.

Relațiile militare dintre SUA și UE din perioada de după alegerile din 2016 au fost și continuă să fie din ce în ce mai tensionate. De la începutul mandatului prezidențial, Trump și-a expus în repetate rânduri dezacordul cu privire la faptul că alianțe precum NATO au un caracter nociv pentru dezvoltarea adevăratului potențial al SUA și că statele membre ale acestei alianțe nu își respectă angajamentele financiare asumate bilateral. Având în vedere contextul de securitate actual, caracterizat de o serie de dinamici și evoluții continue inclusiv în ceea ce privește riscurile de natură militară, ultimul lucru care ar trebui să se întâmple în materie de cooperare militară între SUA și UE ar fi ruperea relațiilor dintre acestea și părăsirea NATO de către SUA, alianță ce reprezintă pilonul de bază al asigurării apărării colective.

În timpul lui Trump, relațiile militare SUA-UE, în loc să fie orientate spre cooperare, deschidere și acceptare a diferitelor perspective cu privire la modurile prin care se poate asigura securitatea, sunt caracterizate de tensiuni continue. Dincolo de dorința UE de a obține o anumită autonomie în materie de apărare militară față de SUA, atitudinea, politica externă și afirmațiile controversate ale lui Trump au motivat inițiativele europene de a-și gestiona apărarea militară prin structuri europene proprii, care să nu fie influențate de SUA.

Astfel, pentru a oferi un răspuns cât mai clar și mai cuprinzător la întrebarea de cercetare a acestui studiu, relațiile diplomatice în dimensiunea militară și de apărare dintre SUA și UE din timpul mandatului prezidențial al lui Trump nu pot fi caracterizate de cooperare, ci au devenit din ce în ce mai tensionate, competitive și incoerente. Parafrazând-ul pe Fareed Zakaria, „Trump pare să se îndepărteze de ideea unei Americi plasate în centrul unei ordini internaționale deschise, bazate pe reguli”.

Dincolo de analiza propriu-zisă a dimensiunii militare, acest studiu are și un al doilea scop, și anume acela de a reliefa o serie de lecții care să susțină mai bine înțelegerea modului în care se desfășoară

atât relațiile bilaterale actuale dintre cele două entități politice, cât și modul de desfășurare a relațiilor bilaterale globale, aceste lecții având un caracter de aplicabilitate universală.

Una dintre cele mai importante implicații ale acestei analize este aceea că, în momentul în care unul dintre actorii implicați în procesul de relaționare face abuz de avantajele geopolitice sau geostrategice pe care le are față de celălalt partener, dorind să-și manifeste dominanța hegemonică asupra acestuia sau să îl intimideze, celălalt partener va fi nevoit să aplice o serie de strategii prin care să-și demonstreze autonomia față de celălalt partener. În cazul de față, SUA au încercat să controleze și să influențeze din toate punctele de vedere sistemele de apărare și securitate europeană, control exercitat în mare parte prin influența NATO. Atitudinile lui Trump au motivat UE să dezvolte o serie de canale autonome de cooperare în domeniul apărării pentru a-și expune autonomia privind securitatea și cea de apărare față de SUA, demonstrându-i că hegemonia militară a SUA ar putea să fie detronată printr-o serie de politici și organisme comune de acțiune asupra unor situații de criză la nivelul blocului european.

Relațiile diplomatice trebuie să se bazeze în primul rând pe principiile respectului și reciprocității. Atâta timp cât unul dintre actori urmărește atingerea propriului interes fără să țină cont de dorințele celuilalt, relațiile diplomatice nu vor fi caracterizate niciodată de progres și armonie, ci de tensiuni și divergențe.

Deși cooperarea în ceea ce privește dimensiunea militară dintre SUA și UE are un rol fundamental în ceea ce privește nu doar asigurarea stabilității și securității celor două blocuri politico-militare, ci și a mediului global în ansamblu, există o multitudine de dimensiuni care pot să fie analizate și cuprinse în studii ulterioare.

Astfel, analizele ulterioare pot să vizeze modul în care atracția și susținerea președintelui Trump față de statele și partidele politice europene sau globale cu tendințe naționaliste ar putea influența securitatea internațională. Cum ar arăta lumea dominată de egoismul naționalismului extremist și de apropierea lui Trump de diferitele state ale căror regimuri de guvernare sunt cele de tip comunist, precum cel din Coreea de Nord. O altă direcție de cercetare poate viza modul în care pot evolua relațiile diplomatice dintre SUA și UE în ceea ce privește gestionarea crizelor care se manifestă în Orientul Mijlociu, accentul punându-se în special pe problematica actuală a Iranului și pe tensiunile arabo-israeliene. Politicile comune în ceea ce privește combaterea amenințărilor teroriste reprezintă o altă dimensiune din cadrul relațiilor SUA-UE care ar putea fi dezvoltată într-o lucrare viitoare.

În principiu, relațiile diplomatice dintre două sau mai multe entități statale sau non-statale nu se rezumă strict la o anumită dimensiune, majoritatea acestora vizând domenii largi de cooperare. Relațiile diplomatice dintre SUA și UE vizează toate dimensiunile posibile de cooperare, iar o direcție ulterioară de

cercetare ar putea viza modul în care vor evolua relațiile diplomatice dintre SUA și UE în acest moment, deoarece primul mandat prezidențial al lui Trump se apropie de sfârșit, iar aspectele legate de cooperarea SUA-UE pe plan militar sunt încă incerte.

Bibliografie

- ANDREWS, M. David (ed.), *The Atlantic Alliance Under Stress: US-European Relations After Iraq*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- ARCHER, Clive, *International Organizations*, Routledge, Londra, 2001.
- BEACH, Derek, „Process-Tracing Methods in Social Science”, *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, ianuarie 2017.
- BENNET, Andrew; CHECKEL, T. Jeffrey (ed.), *Process Tracing. From Metaphor to Analytic Tool*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015.
- BICCHI, Federica, „The European Cooperation in the Southern Mediterranean: The Multilateralization of Bilateral Relations?”, *The Hague Journal of Diplomacy*, 2018.
- BIRO, Daniel, *Relațiile Internaționale Contemporane. Teme centrale în politica mondială*, Polirom, Iași, 2013.
- BLACK, Jeremy, *A History of Diplomacy*, Reaktion Books, Londra, 2010.
- BRAUN, Aurel, *NATO – Russia Relations in the Twenty-First Century*, Routledge, New York, 2008.
- BURGHARDT, Günter, „The European Union’s Transatlantic Relationship”, *EU Diplomacy Papers*, 2006.
- BUZAN, Barry; WEAVER, Ole; WILDE, De Jaap, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.
- COLEMAN, P. Katharina, *International Organisations and Peace Enforcement: The Politics of International Legitimacy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.
- COLLIER, David, „Understanding Process Tracing”, *Political Science and Politics*, vol. 44, nr. 4, 2011.
- FRANTZEN, A. Henning, *NATO and Peace Support Operations 1991-1999: Policies and doctrines*, Frank Cass, Londra, 2005.
- GILS, van Eske, „Differentiation through bargaining power in EU-Azerbaijan relations: Baku as a tough negotiator, East European Politics”, *East European Politics*, vol. 33, nr. 3, 2017.
- KISSINGER, Henry, *Diplomacy*, Simon & Schuster, New York, 1994.

- KOTZIAS, Nikos; LIACOURAS, Petros (ed.), *EU-US Relations: Repairing the Transatlantic Rift*, Palgrave Macmillan, New York, 2006.
- MELINESCU, Nicolae, *Noțiuni introductive pentru studiul Relațiilor Internaționale*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2014.
- MOWLE, S. Thomas, *Allies at Odds? The United States and the European Union*, Palgrave Macmillan, New York, 2004.
- NUGENT, Neill, *Guvernământ și politică în Uniunea Europeană*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2013.
- ROEDER, Winter Larry, *Diplomacy, Funding and Animal Welfare*, Springer, Virginia, 2011.
- SHARP, Paul, *Diplomatic Theory of International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

Resurse online

- Anadolu Agency*, „US-Europe defense relations under Trump”, <https://www.aa.com.tr/en/americas/us-europe-defense-relations-under-trump/776982>, accesat în data de 28.04.2019.
- BBC News*, „Donald Trump tells NATO allies to pay up at Brussels talks”, mai 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-40037776>, accesat în data de 28.04.2019.
- Beyond Intractability*, „Shuttle Diplomacy”, https://www.beyondintractability.org/essay/shuttle_diplomacy, accesat în data de 11.02.2019.
- Bloomberg*, „The Moment Macron Gave Up on Trump”, februarie 2019, <https://www.bloomberg.com/news/features/2019-02-13/the-moment-emmanuel-macron-gave-up-on-donald-trump>, accesat în data de 29.04.2019.
- Carnegie Europe*, „The Renationalization of European Defense Cooperation”, martie 2016, <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63086>, accesat în data de 29.04.2019.
- Center For European Reform, „Trump’s Foreign Policy: Two Years of Living Dangerously”, 25 ianuarie 2019, <https://www.cer.eu/publications/archive/bulletin-article/2019/trumps-foreign-policy-two-years-living-dangerously>, accesat în data de 28.04.2019.
- Centre for Development Impact, „Applying Process Tracing in Five Steps”, aprilie 2015, pp. 1-8, https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/5997/CDIPracticePaper_10_Annex.pdf?sequence=2, accesat în data de 28.03.2019.
- Chatham House – The Royal Institute of International Affairs, Patricia Lewis, Jacob Parakilas, Marianne Schneider-Petsinger, Christopher Smart, Jeffrey Rathke, Donatienne Ruy, „The Future of the United

States and Europe an Irreplaceable Partnership”, aprilie 2018, pp. 1-51, <https://www.chathamhouse.org/publication/future-united-states-and-europe-irreplaceable-partnership>, accesat în data de 25.03.2019.

Defense One, „The US Should Embrace the EU’s New Defense-Cooperation Plan”, mai 2018, <https://www.defenseone.com/ideas/2018/05/us-should-embrace-eus-new-defense-cooperation-plan/148158>, accesat în data de 29.04.2019.

E-International Relations, Luigi Lonardo, „EU-NATO Relations in the Era of Trump and of the European Defence Union”, februarie 2017, <https://www.e-ir.info/2017/02/17/eu-nato-relations-in-the-era-of-trump-and-of-the-european-defence-union>, accesat în data de 28.04.2019.

Euractiv, „EU greenlights new wave of military projects, secret agents training”, noiembrie 2018, <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/eu-greenlights-new-wave-of-military-projects-secret-agents-training>, accesat în data de 29.04.2019.

Euractiv, „Trump tweet-strafes Macron as Europe moves on defence without US”, noiembrie 2018, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/trump-tweet-strafes-macron-as-europe-moves-on-defence-without-us>, accesat în data de 29.04.2019.

European Parliament – Think Tank, „State of EU-US relations”, septembrie 2018, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/625167/EPRS_ATA\(2018\)625167_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/625167/EPRS_ATA(2018)625167_EN.pdf), accesat în data de 28.04.2019.

European Union External Action, „The EU's international roles”, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3637/eus-international-roles_en, accesat în data de 13.02.2019.

Express, „Jean-Claude Juncker hints at EU army as bloc's defence riddled with flaws”, decembrie 2016, <https://www.express.co.uk/news/world/744255/Brexit-European-Union-Jean-Claude-Juncker-EU-army-defence-Ukip-Brussels>, accesat în data de 29.04.2019.

Express, „Merkel calls for EU army to defend Europe as relations with UK and USA weaken”, august 2017, <https://www.express.co.uk/news/world/753750/Angela-Merkel-Germany-EU-army-Trump-Brexit>, accesat în data de 29.04.2019.

Günter Burghardt, „The European Union’s Transatlantic Relationship”, *EU Diplomacy Papers*, 2006, pp. 1-25.

- Historia*, „1914-Despre eșecul și beneficiile diplomației”, <https://www.historia.ro/sectiune/actualitate/articol/1914-despre-esecul-si-beneficiile-diplomatiei>, accesat în data de 21.11.2019.
- NATO, „Relations with the European Union”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm?, accesat în data de 28.04.2019.
- Politico*, „EU, founded as project of peace, plans military future”, aprilie 2019, <https://www.politico.eu/article/eu-founded-as-project-of-peace-debates-a-militarized-future-nato-european-defense-fund-russia>, accesat în data de 29.04.2019.
- Politico*, „Trump is getting the European army he wanted”, <https://www.politico.eu/article/europe-army-angela-merkel-emmanuel-macron-donald-trump-getting-what-he-wanted>, noiembrie 2018, accesat în data de 28.04.2019.
- Politico*, „UK and US will be allowed to join some EU military projects”, aprilie 2019, <https://www.politico.eu/article/pesco-military-uk-and-us-will-be-allowed-to-join-some-eu-military-projects>, accesat în data de 29.04.2019.
- Quartz*, „Catalyzed by Trump and Brexit, the EU’s 23-army defense pact is unlikely to enhance security”, noiembrie 2017, <https://qz.com/1128999/eu-army-the-brexit-and-trump-effect-and-what-it-means-for-european-security>, accesat în data de 29.04.2019.
- The Globalist*, „EU Defense Cooperation: Threat or Benefit for NATO?”, <https://www.theglobalist.com/defense-cooperation-european-union-britain-nato-transatlantic>, accesat în data de 29.04.2019.
- U.S. Department of Defence, „EU Agreement Enhances Military Logistical Efforts”, decembrie 2016, <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1022514/us-eu-agreement-enhances-military-logistical-efforts>, accesat în data de 28.04.2019.
- U.S. Department of State, „Diplomacy in action”, <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn>, accesat în data de 13.02.2019.